

УДК 316.48

Шевель І.П. °

Київський університет культури і мистецтв, кафедра соціології, в.о.завідувач кафедри, заступник декана факультету журналістики та міжнародних відносин

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МУЛЬТИКУЛЬТУРНИХ КОНФЛІКТІВ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті розглядається проблеми мультикультуралізму з точки зору конфліктів. Автор аналізує основні погляди та дослідницький спектр мультикультуралізму у сучасному суспільстві. Явище мультикультуралізму співставляється з явищами глобалізації та показується вплив на ситуації в суспільстві, які призводять до конфлікту.

Ключові слова: мультикультуралізм, глобалізація, конфлікт, напруженість.

В статье рассматривается проблемы мультикультурализма с точки зрения конфликтов. Автор анализирует основные взгляды и исследовательский спектр мультикультурализма в современном обществе. Явление мультикультурализма сопоставляется с явлениями глобализации и показывается влияние на ситуацию в обществе, которые приводят к конфликту.

Ключевые слова: мультикультурализм, глобализация, конфликт, напряженность.

The problem of multiculturalism is in terms of conflict. The author analyzes the main range of views and research of multiculturalism in modern society. The phenomenon of multiculturalism is matched with the phenomena of globalization and shows the impact on the situation in society that lead to conflict.

Keywords: multiculturalism, globalization, conflict, tension.

Актуальність проблеми. В сучасних міжнародних багатоманітних конфліктах на культурному підґрунті гальмується процес демократизації в суспільстві, прояв та непорозуміння загальних культурних цінностей, моральних ідеалів, які є одним із головних викликів нашої епохи.

У сучасній соціології важливу увагу приділяють проблемам подолання напруженості у полікультурних державах, по відношенню до культурного різноманіття, що вступив у період швидкої глобалізації, одразу проявилися проблеми, суперечності і конфліктні зони в царині соціально-культурних відносин, які стали предметом розгляду соціологів, темами аналітичних розвідок і дискусій соціальних дослідників. [5,с.7-9]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш широкий дослідницьких спектр такого складного суспільно-політичного явища, як мультикультуралізм, крізь призму соціології представлено передусім про втілення політики мультикультуралізму в сучасному українському суспільстві,

позитивні та негативні риси такої політики стосовно України. Проблему мультикультуралізму в сучасному українському суспільстві розглядали Танчер В.В., Шевель І.П., У.Бек, Степико М.Т. та інші. Різними аспектами мультикультуралізму у своїх роботах займалися велика кількість зарубіжних вчених, серед них: С. Гантінгтон, Ж.-Л.Ам-Селл, К.О.Апель, Р.Бернстайн, Е.Гідденс, Е.Морен, Ч.Тейлор, Ю.Хабермас та ін.. На пострадянському просторі одним із перших наукових досліджень проблеми мультикультуралізму вивчав А.І.Куропятник, пізніше з'явилися різні статті, книги та дисертації, присвячені найрізноманітнішим аспектам мультикультуралізму. Мова йдеться про культурні суперечності, напруження, конфлікти, зумовлені зіткненням різних ціннісних систем, традицій, звичаїв у соціальному житті. Саме ці проблеми актуалізуються в сучасній соціології.

Мета статті є аналіз мультикультуралізму як соціокультурний феномен крізь призму теорії громадського суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. З точки зору С.Гантінгтона розірвана країна - країна, що має «у себе одну панівну культуру, яка співвідносить її з одного цивілізацією, але її лідери прагнуть до іншої цивілізації» [5, с.209]. Вони хочуть змінити суспільство, як правило, майже всі люди, що проживають в цих країнах, досить чітко і стійко визначають свою етнічну (національну), релігійну, культурну та в цілому цивілізаційну ідентичність, але деяка досить значна частина (особливо еліта) з них не погоджується з тим, яку цивілізацію вважати своєю. В основному це ті, хто вважає, «що їх суспільству слід відмовитися від Не - західної культури та інститутів і приєднатися до Заходу; що необхідно одночасно модернізуватися, і вестернізуватися» [5,с.209,238]. Власне, ця соціальна група (входить до населення країни) на чолі з частиною еліти прагне до перевизначення власної цивілізаційної ідентичності.

Теорія розвитку людства створюється складне сплетіння часткових, «глокально» переплетених спільнот, в яких ми живемо і діємо.[1,с.33]

Мультикультурність, що декларується як важливе надбання сучасного західного світу, не означає відмови від первинно набутої ідентичності, як підкреслює У.Бек. На думку вітчизняних дослідників мультикультуралізм передбачає те, «що в межах однієї держави співіснують різні етнокультурні, конфесійні і т. д. утворення, що мають право на публічну репрезентацію і збереження своїх особливих рис, способу життя, продиктованого культурною специфікою».[3].

Сучасне суспільство, яке глобалізується тісно пов'язане з мультикультуралізмом і прискорюється процес культурних трансформацій, процес культурного взаємопізнання як на культурному рівні так і на міжособистісному. Глобалізація визначає історичний розвиток в наш час. З древніх часів глобальність світу визначалась у повсюдному поширенні знань, технічних і технологічних інновацій, світових релігій, філософських думок та шедеврів мистецтва. Трактування глобальної культури повністю співвідноситься з ідеями мультикультуралізму.

Разом з тим, існують ідеї, що мультикультуралізм поставити як культурний експансіонізм на фундамент «загальнолюдських», гуманістичних

цінностей часто призводить до намагань видати за них власне «західні», юдо-християнські постулати як прогресивні, універсальні. Етноцентризм національних культур вступив у протиріччя з глобалістськими тенденціями суспільного розвитку, де домінує один тип культури. Проте, ліберально-індивідуалістичне, раціоналістичне світобачення сприймається далеко не усіма як таке, що гідно наслідування. Тут з'являється арена зіткнення різних ціннісних систем, зона напружень і конфліктів. [4].

В багатовекторному світі мультикультуралізм став невідворотним явищем сучасного суспільства. Політика мультикультуралізму пропагує рівне ставлення до усіх національних меншин, етнічних та релігійних груп, які у собі являють окремі культури. Різноманітні форми мультикультурної політики здійснюються в різних країнах світу на протязі десятиліть. Коротко характеризуючи їх, можна простежити певні закономірності та відмінності цього явища у різних регіонах світу.[7]

Україна як полікультурна держава, в ній проживає більше ста національностей і представників інших етнічних спільнот, має свої культурні програми, може відтворювати та розвивати мультикультуралізм без конфліктних втручань лише за умов збереження, взаємодії та прогресу етносів, їх мов та культур, які є його складовими.

Розмаїття культур в Україні уже не оминати. Хоча на прикладі таких міст, як Лондон, Берлін та Париж можна краще бачити як вплинув мультикультуралізм на життя європейців. Українські мегаполіси (для прикладу Київ, Харків, Одеса) теж можуть похвалитися різноманіттям культур, що їх населяють.

За останнім переписом населення, який проходив 2001 року в Україні проживали представники близько 130 національностей та народностей. Це не означає, що в Україні на сьогоднішній час існує така кількість етнічних груп, тим паче народів. Кількість українців, становила 37,5 млн. осіб (77,8 % всього населення), традиційних етнічних меншин: росіян – 8,3 млн. осіб (17,3 %), білорусів – 276 тис. (0,4 %), молдаван – 259 тис. (0,5 %), кримських татар – 248 тис. (0,5 %), болгар – 205 тис. (0,4 %), угорців – 157 тис. (0,3 %), румун – 151 тис. (0,3 %), поляків – 144 тис. (0,3 %), євреїв – 104 тис. (0,2 %), вірмен – 100 тис. (0,2 %), греків – 91 тис. (0,2 %), німців – 33,3 тис. (0,1 %). Інші народи представлені в Україні меншими групами (окрім ромів – 47 тис., азербайджанців – 45 тис. та грузин – 34 тис.) чи поодинокими респондентами. Рідною мовою називають мову своєї етнічної групи – 85% жителів країни, серед селян – 96%, мешканців міст – 80%. Як бачимо, саме населення міст швидше асимілюється і в якості рідної мови визнає мову інших етносів.

Етнокультурна близькість українців із рештою населення країни сприяє становленню української мови як державної. На кінець 2001 року 87,8% всього населення України вільно володіли українською мовою і цей процес має стабільну тенденцію до зростання. [9].

Можна простежити через такі процеси, як поширення англійської мови, в тому числі покращення загального рівня володіння нею в Україні, зростання міграційних потоків та впливів діаспори. Досвід європейських країн показав,

що політика мультикультурності не працює на практиці. Враховуючи демографічну кризу в Європі, саме іммігранти забезпечують приплив нової робочої сили. Але не всі хочуть приймати та визнавати культуру та звичаї нової країни, навіть не вчать мову.[8]

Все більш актуальними в Україні стають проблеми, що стосуються мультикультурного плюралізму, мультикультурного суспільства, вияви мультикультуралізму у політичній, соціальній та економічній сферах, які об'єднуються під загальним явищем всеохоплюючої глобалізації.[10]

Висновок. Слід зауважити, що на сьогоднішній день в національній політиці Української держави важливе місце посідає роль мультикультуралізму у вирішенні регіональних проблем, засіб формування толерантного ставлення громадян один до одного, незалежно від етнічної, расової чи релігійної належності, сприяння становленню міжнаціональної злагоди в українському суспільстві.

Україна прагне до відродження власної етнічної специфіки: рідної мови, культури, духовності, традицій та звичаїв, зберегти полікультурність, толерантне ставлення до інших народів.

Список використаних джерел:

1. Бек У. Влада і контр влада у добу глобалізації. – К.: Ніка-Центр, 2011.- 408с.
2. Ронан де Кодак. Мультикультуралізм [Електронний ресурс] / Ронан де Кодак. – Режим доступу: <http://www.immigranty.qxd>
3. Фукуяма Ф. Доверие // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология – М.: Academia
4. Танчер В.В. Мультикультурність як проблема сучасного суспільного розвитку/ Этничность и власть. /Материалы XI международного семинара. – Под ред.Т.Сенюшкиной.- Севастополь: Вебер, 2013. – С.253-255.
5. Шевель І.П. Мультикультурні напруження та конфлікти за умов глобалізації//Мультиверсум. Філософський альманах/ – Вип. 3(121). – К., 2013. – 31 с.
6. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? //Полис. – 1994. – №1. – С.209.
7. Прасюк О. Мультикультуралізм як соціокультурний феномен //Науковий блок. Національний університет Острозька академія - 2013.
8. Богдан Л. Феномен мультикультуралізму українського суспільства та проблема національної ідентичності // НТУУ “КПІ” НК ІПСА - 2014.
9. Євтух В.Б., Трощинський В.П. Етнонаціональна структура сучасного українського суспільства: деякі аспекти системного бачення її розвитку // Етнонаціональна структура українського суспільства: [довідник]. – К., 2004. – С. 8–10.
10. Калакура О.Я. Мультикультуралізм: сутність, перспективи для України/ Вісник. Чорноморський літопис. - Випуск-2, №4(1). 2010.С.19-25.

Отримано 10.03.2017